
RECENSĂMÂNTUL POPULAȚIEI BASARABIEI DIN 1824

Dinu Poștarencu

Până în prezent nu a fost publicat nici un studiu referitor la recensământul populației Basarabiei din 1824.

Înainte de a expune subiectul propriu-zis, subliniem că, după anexarea Basarabiei la Imperiul Rus, primul recensământ al populației provinciei dintre Prut și Nistru a fost realizat de către autoritățile țariste în anul 1817, când au fost înregistrate 98 526 de familii, constituite din 491 904 oameni (Boga 1926, 25).

Concomitent, mai accentuăm că, în general, datele statistice referitoare la populația Basarabiei din primii douăzeci de ani de dominație țaristă poartă un caracter fiscal, ele indicând numărul de familii. În memoriul privind situația din Basarabia, redactat în luna octombrie 1823, F.F. Vighel (numit, la 8 septembrie 1823, în calitate de membru din partea coroanei în Consiliul Suprem al Basarabiei) a observat în această privință: „Este foarte dificil să determini numărul locuitorilor acestei provincii, deoarece impozitele directe către stat – birul și dajdia – sunt percepute nu de la toți, ci de la familii, al căror număr, fiind calculat, este prezentat Direcției Financiar-Economice” a Guvernului Regional al Basarabiei. Se consideră, a mai notat Vighel, că numărul locuitorilor de ambele sexe din provincie, de diferite categorii sociale, se ridică până la 450 de mii (Вигель 1893, 3).

După A. Skalkovski, în 1823, numărul populației Basarabiei era cu circa 100 de mii mai mare decât cel vehiculat. Numărul indicat de el este pus în circulație în următorul context: „În mai 1823, M.S. Voronțov, numit în calitate de rezident plenipotențiar al Basarabiei, a găsit în această regiune mai mult de 550 000 de locuitori” (Скальковский 1846, 63).

Cu siguranță, atât cifra extrasă din lucrarea lui F.F. Vighel, cât și cea lansată de A. Skalkovski au fost estimate cu mare aproximație.

În 1823, administrația regiunii nu dispunea nici de date precise relative la numărul de familii, de

aceea, la 27 noiembrie 1823, proaspătul rezident plenipotențiar al Basarabiei, M.S. Voronțov, a dat dispoziție Consiliului Suprem al Basarabiei să organizeze un recensământ al populației, subliniind în acest sens: „Cauza principală a dezordinilor din sistemul de percepere a impozitelor constă în lipsa, până acum, a unei numărări corecte a locuitorilor regiunii Basarabia”¹. Audiind, în cadrul ședinței din 30 ianuarie 1824, această dispoziție a lui Voronțov, membrii Consiliului Suprem au menționat că listele fiscale, prezentate anual, sunt exagerate. Ca dovadă a fost pusă în lumină următoarea situație: potrivit notei explicative, în 1824 urmau să plătească bir 79 455 de familii, pe când în lista fiscală din 1823 au figurat 81 982 de familii. Deci, au concluzionat ei, „într-un timp scurt, un asemenea număr însemnat nu putea fi”².

Cu intenția de a elimina dificultățile ce se iscau în timpul perceperii impozitelor și îndeplinirii prestațiilor, din cauza evaluării numerice inexacte a locuitorilor regiunii, Consiliul Suprem al Basarabiei a decretat ca pe lângă Adunarea Deputaților Nobilimii din Basarabia să fie instituită o comisie regională, iar în ținuturi – comisii ținutale pentru realizarea unui recensământ al familiilor locuitorilor Basarabiei supuse la plata impozitelor și efectuarea prestațiilor. Forul suprem al regiunii a mai hotărât ca în fruntea comisiei regionale să fie numit mareșalul provincial al nobilimii, Ioan Sturdza, iar în calitate de membri: deputații Consiliului Suprem al Basarabiei, Gheorghe Donici și Iancu Russo, și membrul din partea coroanei în Consiliul Suprem al Basarabiei, F.F. Vighel. Despre acest decret al său, Consiliul Suprem l-a pus la curent pe mareșalul provincial al nobilimii prin adresa din 19 februarie 1824³.

¹ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 95, f. 4.

² ANRM, F. 88, inv. 1, d. 95, f. 4.

³ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 95, f. 4-6.

În ziua de 21 februarie 1824, Comisia Regională⁴, sub președinția lui Ioan M. Sturdza, s-a întrunit în prima sa ședință. Având în vedere dispoziția Consiliului Suprem privind crearea unui organ special cu misiunea de a dirija implementarea recensământului, membrii competenți au decis să inaugureze activitatea comisiei și să-l numească în calitate de secretar al acesteia pe Lugovski, care exercita funcția de secretar al Adunării Deputaților Nobilimii din Basarabia⁵.

În cadrul ședinței din 28 februarie 1824, comisia respectivă a constatat următoarele: „Este cunoscut că în 1816, drept urmare a raporturilor lui Harting cu Ministerul Finanțelor, în Chișinău a fost constituit un comitet pentru efectuarea recensământului locuitorilor Basarabiei, care a continuat să activeze până la sosirea lui Bahmetev, dar nu se știe ce întrebuintare au avut datele recensământului înfăptuit de către acel comitet”⁶. Astfel, din anul 1817, când, în puterea ordinului dat de Bahmetev, a fost realizat un recensământ al populației, nu era cunoscut numărul locuitorilor Basarabiei nici chiar sub aspect fiscal, adică la nivel de familii.

La 9 martie 1824, Guvernul Regional al Basarabiei a adus la cunoștința publică un decret al Consiliului Suprem al Basarabiei, emis în baza decretului din 10 iulie 1823 al Senatului Rusiei. Prin acest decret, organul suprem al justiției din Rusia i-a poruncit lui Voronțov să dea dispoziție administrației regiunii Basarabia ca aceasta să extindă asupra provinciei decretul din 31 mai 1820 al Senatului cu privire la șerbii ruși duși în Gruzia, în virtutea căruia urma să fie înscriși în lista contribuabililor toți iobagii ruși care au fost aduși în Basarabia de către stăpânii lor și care nicăieri în Rusia nu au fost înregistrați în cadrul celui de-al VII-a recensământ fiscal, efectuat în conformitate cu manifestul imperial din 20 iunie 1815, de vreme ce în Basarabia nu există lege privind prezentarea listelor contribuabililor. În vederea executării acestui decret al Senatului, la 18 august 1823, Voronțov a dat dispoziție Consiliului Suprem al Basarabiei, care a decis: guvernatorul civil al Basarabiei, Constantin Catacazi, să ia legătura cu autoritățile militare pentru a-i înștiința

pe toți funcționarii și nobilii înrolați în unitățile militare postate în Basarabia ca, până la data de 1 august 1824, cei dintre aceștia care au aici șerbi, aduși de la locurile de trai de mai înainte până la cel de-al VII-a recensământ fiscal, să achite pentru ei impozitele⁷.

Curând, comisiei centrale i-au fost subordonate șase comisii ținutale pentru înfăptuirea recensământului fiscal. Întruniți la 10 martie 1824, membrii Comisiei Regionale au luat cunoștință de ordinul din 4 martie al Consiliului Suprem al Basarabiei în care se spunea că Voronțov a numit următoarele persoane ca membri din partea coroanei în comisiile ținutale: în cea din ținutul Hotin – pe locotenent-colonelul în retragere Milașevici, în cea din ținutul Orhei – pe locotenent-colonelul în retragere Râmovici, în cea din ținutul Iași – pe locotenent-colonelul în retragere Malievski, în cea din ținutul Akkerman – pe funcționarul de clasa a XII-a Voskoboinikov, în cea din ținutul Ismail – pe căpitanul în retragere Malevici, în cea din ținutul Bender – pe maiorul în retragere Kalaputski. Totodată, ei au mai fost informați că la 1 martie 1824, Guvernul Regional al Basarabiei a numit în aceste comisii ținutale comisari din cadrul isprăvnicilor: în cea din ținutul Orhei – pe nobilul Izmană, în cea din ținutul Iași – pe funcționarul de clasa a XIV-a Zagura, în cea din ținutul Bender – pe nobilul Manolache Russo, în cea din ținutul Akkerman – pe funcționarul de clasa a X-a Alekseev, în cea din ținutul Ismail – pe funcționarul de clasa a XIV-a Samofalov, în cea din ținutul Hotin – pe funcționarul de clasa a XIV-a Gurski. De asemenea, au fost nominalizați nobilii desemnați în comisiile ținutale de către mareșalul provincial al nobilimii, și anume: în cea din ținutul Orhei – pe funcționarul de clasa a IX-a Ieremia Ianov, în cea din ținutul Iași – pe medelnicerul Ianachi Panaioti, în cea din ținutul Bender – pe sublocotenentul Afanasie Gaius, în cea din ținutul Akkerman – pe nobilul Ioan Botezatu, în cea din ținutul Ismail – pe nobilul Fotachi Peresteri, în cea din ținutul Hotin – pe moșierul Iordache Dimitriu. În acest ordin din 4 martie al Consiliului Suprem se mai menționa: „În timpul deplasării dintr-un sat în altul, comisiilor să le fie puse la dispoziție căruțe ale locuitorilor: câte o căruță cu trei cai pentru fiecare comisie alcătuită din trei funcționari”⁸. Conform termenului fixat de către

⁴ Denumirea comisiei conform traducerii din epocă: A oblastii comisie alcătuită pentru arătarea din nou prescriere a lăcuitorilor oblastii Basarabia (ANRM, F. 88, inv. 1, d. 97, f. 79).

⁵ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 1.

⁶ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 3.

⁷ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 95, f. 44-45.

⁸ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 6.

Consiliul Suprem, comisiile ținutale urmau să activeze timp de șase luni⁹.

Peste scurtă vreme, Ioan Sturdza a prezentat o nouă listă a nobililor desemnați în comisiile ținutale, diferența față de lista precedentă constând doar în modificarea intervenită în privința reprezentantului din partea nobilimii inclus în componența Comisiei Ținutale Iași, acesta fiind Manolache Buznea¹⁰.

Având necesitatea de a traduce unele texte din limba română în cea rusă, Comisia Regională a decis, la 14 martie 1824, să-l invite în acest scop pe traducătorul Consiliului Suprem al Basarabiei, Cernevici¹¹.

Totodată, comisia respectivă a elaborat o instrucțiune cu privire la efectuarea recensământului, de care aveau să se călăuzească comisiile ținutale. Potrivit hotărârii Comisiei Regionale din 16 martie 1824, această instrucțiune urma să fie tradusă în română și expediată comisiilor ținutale¹².

Instrucțiunea, cu texte paralele în rusă și română, conținea 18 articole¹³. Conform articolului doi, comisiile ținutale, ajutate de către organele de poliție, aveau datoria să înregistreze familiile obligate să achite impozitele, și anume: ale mazililor, ruptașilor, ruptei de cămară, negustorilor, târgoveților¹⁴, țăranilor, armenilor și evreilor. La înfăptuirea recensământului în târguri, sate și cătune trebuiau să contribuie ocolașii și vornicii, iar pe proprietățile moșierești – proprietarii, arendașii și vechilii. Articolul trei stipula ca tabelele cu datele necesare recensământului să fie întocmite în două exemplare, ambele doar în rusește. Indicii recensământului urmau să fie înregistrați separat nu numai privitor la fiecare localitate, dar și aparte pe clase sociale. În continuare se precizează că, potrivit Regulamentului cu privire la organizarea regiunii Basarabia din 1818, boiernașii beneficiau de drepturile acordate nobililor personali¹⁵, fiind scutiți de impozite, însă urmașii lor nu se bucurau de aceste drepturi, de aceea fiii boiernașilor, care erau căsătoriți sau văduvi, aveau să fie trecuți în tabela mazililor¹⁶. La fel trebuia să se procedeze și

în privința copiilor protoiereilor și prezbiterilor, care trebuiau să fie înscrși în tabela ruptașilor, întrucât treapta ruptașilor cuprindea descendenții clerului. Calitatea de boiernaș o aveau persoanele cărora le-au fost conferite ranguri moldovenești inferioare, până la vel șătrar.

În articolul zece al instrucțiunii se menționează: „Este cunoscut că în Basarabia s-au așezat mulți șleahțici, veniți în decursul a mai multor ani din guberniile de peste Nistru, a căror documente nu sunt examinate până acum de către guvernul de aici. Dacă unii dintre șleahțici nu vor poseda certificate eliberate de către Adunarea Deputaților Nobilimii din Basarabia, prin care să se adeverească că lor le-a fost recunoscut statutul de nobil, aceștia să fie înregistrați separat”.

La 3 aprilie, Comisia Regională a examinat raportul Comisiei Ținutale Orhei din 28 martie prin care aceasta din urmă solicita să i se pună la dispoziție lista boiernașilor și a mazililor din ținutul Orhei, recunoscuți de către Comitetul Provizoriu al Basarabiei, solicitarea fiind întemeiată pe hotărârea Comisiei Regionale din 22 martie 1824 de a oferi comisiilor ținutale asemenea liste. S-a stabilit că astfel de liste au fost întocmite în anii 1816-1818. Întrucât listele boiernașilor, mazililor, ruptașilor și ruptei de vistierie, a căror apartenență la aceste categorii sociale a fost recunoscută de către Comitetul Provizoriu al Basarabiei, erau pregătite, Comisia Regională a dispus ca acestea să fie expediate comisiilor ținutale¹⁷.

Luând în considerare că ținutul Orhei era vast, Comisia Regională a considerat necesar să deschidă o comisie separată pentru efectuarea recensământului în orașul Chișinău, din care motiv a decis, la 12 aprilie 1824, să intervină în legătură cu această problemă pe lângă Consiliul Suprem al Basarabiei și contele M.S. Voronțov¹⁸.

Printr-o adresă semnată de Kaznaceev, secretarul Cancelariei Guvernatorului General al Novorosiei și Rezidentului Plenipotențiar al Basarabiei, Dicasteria Duhovnicească din Chișinău a fost solicitată să traducă și să tipărească anunțul adresat locuitorilor Basarabiei despre scopul comisiilor instituite pentru realizarea recensământului de a egala încasarea impozitelor și îndeplinirea prestațiilor. Drept urmare, la 16 aprilie 1824, Dica-

⁹ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 17.

¹⁰ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 12.

¹¹ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 9.

¹² ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 10.

¹³ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 95, f. 35-40.

¹⁴ În rusește: мещан.

¹⁵ În rusește: личных дворян.

¹⁶ Stipulația din instrucțiune referitoare la boiernași este redată și într-un alt dosar de arhivă: ANRM, F. 205, inv. 1, d.

4440, f. 7.

¹⁷ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 14.

¹⁸ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 17.

teria i-a poruncit arhimandritului Irinei, membru al Dicasteriei, să traducă anunțul în limba română, iar arhimandritul Ioanichie, după ce anunțul va fi tradus, să tipărească 869 de exemplare, corespunzător numărului de biserici existente în provincie¹⁹. Anunțul avea să fie citit în toate bisericile. Peste scurtă vreme, protopopii ținuturilor au raportat despre primirea, în intervalul 25-28 aprilie 1824, a anunțului tipărit.

Între timp, câteva comisii ținutale și-au început activitatea: cea din ținutul Hotin – la 9 aprilie, cea din ținutul Akkerman – la 12 aprilie, apoi cea din ținutul Iași – la 14 aprilie, cea din ținutul Ismail – la 22 aprilie, și cea din ținutul Bender – la 26 aprilie²⁰.

Curând, Comisia Ținutală Akkerman a raportat că, efectuând recensământul în orașul Akkerman, a depistat în familiile locuitorilor mulți oameni care se dau drept rude, fără să aibă același nume de familie cu gazda, precum și înfiate de către acestea, dar cu alt nume de familie, decât cel ce îl poartă în linie paternă familiile care i-au înfiat. Din această cauză statul pierde venituri considerabile.

Printr-un alt raport din 2 mai, Comisia Ținutală Akkerman a mai comunicat că zilnic sporește numărul comunităților rusă și ucraineană din orașul Akkerman, în urma sosirii unor noi oameni din guberniile vecine²¹.

O altă situație a fost scoasă la iveală în orașul Ismail, ea fiind redată în raportul din 13 mai al Comisiei Ținutale Ismail. Finalizând recensământul populației din acest oraș de pe malul Dunării, membrii comisiei au confruntat rezultatele obținute cu datele recensământului anterior, prezentate de către Poliția orașului Ismail, și a constatat că un număr însemnat de locuitori, înscrși în listele comunităților moldovenilor, rușilor, dar, mai cu seamă, a ucrainenilor, s-au mutat din orașul Ismail în diferite sate subordonate administrației coloniale, precum și în sate moșierești, unde își au locuințele, dar birul și alte impozite le plătesc în orașul Ismail. „Acum, mulți dintre acești locuitori roagă comisia să-i includă ca mai înainte în lista locuitorilor orașului Ismail, unde vor reveni să locuiască”. Comisia Regională i-a prescris Comisiei

Ținutale Ismail în privința locuitorilor strămutați din orașul Ismail ca aceștia să fie trecuți în registrul populației orașului Ismail, indicând domiciliul fiecăruia, pentru a nu fi înregistrați încă odată în satul în care locuiesc²².

Întrucât comisiile din ținuturile Iași și Orhei, după cum acestea au raportat, începuseră să înregistreze datele recensământului în limba română, la 16 mai 1824, Comisia Regională le-a ordonat să întocmească listele în limba rusă, conform instrucțiunii. În legătură cu această nerespectare a instrucțiunii, Comisia Regională și-a propus să ceară Guvernului Regional al Basarabiei să trimită în comisiile respective măcar câte un pisar rus²³.

Prin decretul din 21 mai, Consiliul Suprem al Basarabiei a instituit în Chișinău o comisie specială pentru realizarea recensământului, compusă din procurorul ținutului Orhei, un nobil, un cetățean de onoare din partea orașului și un reprezentant al Poliției orașului Chișinău. Mareșalul provincial al nobilimii l-a numit ca membru din partea nobilimii în această comisie pe Dinu Russo²⁴.

Raportând, la 14 august 1824, despre încheierea recensământului, Comisia Ținutală Orhei a mai adus la cunoștință că o bună parte a evreilor nu au domiciliu stabil și permanent se mută cu familiile dintr-o localitate în alta. Deși comisia a luat măsuri în vederea depistării unor astfel de evrei, s-a putut întâmpla ca unii dintre ei să nu fie înregistrați. În acest timp, Comisiile Ținutale Bender și Ismail prezentaseră deja rezultatele recensământului, la fel și Comisiile Ținutale Akkerman și Iași încheiaseră recensământul și urmau să prezinte rezultatele, iar Comisia Ținutală Hotin ducea la bun sfârșit misiunea încredințată. De aceea, găsind drept judicioasă chestiunea referitoare la evrei, abordată de către Comisia Ținutală Orhei, Comisia Regională a găsit de cuviință să se adreseze Guvernului Regional al Basarabiei pentru a dispune ca pretutindenii să se verifice dacă toți evreii care locuiesc în Basarabia posedă acte de identitate²⁵ și dacă sunt recenzați²⁶. La 19 noiembrie 1824, Guvernul Regional a informat Comisia Regională că a dispus polițiilor orașenești și ținutale să controleze în sectoarele subordona-

¹⁹ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 4409, f. 1. Un exemplar tipărit al anunțului este depozitat în dosarul din care am extras această informație.

²⁰ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 4409, f. 34v, 35, 36, 40, 51.

²¹ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 4409, f. 53.

²² ANRM, F. 205, inv. 1, d. 4409, f. 62-63.

²³ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 4409, f. 42.

²⁴ ANRM, F. 205, inv. 1, d. 4409, f. 72.

²⁵ În rusă: ярлыки.

²⁶ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 118-119.

te lor dacă toți evreii au fost trecuți în registrele acestui recensământ²⁷.

În cadrul ședinței din 22 august 1824, Comisia Regională a examinat raportul din 11 august al Comisiei Ținutale Iași, în care se menționa că Isprăvnicia ținutului Iași nu i-a pus la îndemână doi copii ruși pentru a transcrie în rusește listele recensământului sau – întreba ea – să le prezinte în limba română. În urma examinării raportului, Comisia Regională a decis: „De a dispune Comisiei Ținutale Iași ca ea să scrie în registrele pentru recensământ în rusește, la fel ca și celelalte comisii și în conformitate cu dispozițiile date anterior”²⁸.

În ziua când se desfășura această ședință, Comisia Ținutală Iași a raportat că ea, din cauza nedetașării pisarilor ruși, nu-și va încheia lucrările în termenul fixat de șase luni²⁹.

La 10 septembrie 1824, Comisia Regională din nou i-a poruncit Comisiei Ținutale Iași să prezinte în rusește informațiile acumulate³⁰.

Prin raportul din 27 octombrie 1824, Comisia Ținutală Hotin a înștiințat că ea și-a terminat munca³¹.

Comisia Ținutală Iași a explicat în raportul din 25 noiembrie 1824 că, expediind listele recensământului, din greșeală nu a transmis și lista armenilor care locuiesc în diferite localități ale ținutului. Aceștia, îndeletnicindu-se cu comerțul, s-au declarat supuși austrieci. Atașată la raport, lista urma să fie tradusă în limba rusă³².

În timpul ședinței din 28 noiembrie 1824, F.F. Vighel i-a anunțat pe ceilalți membri ai Comisiei Regionale că rezidentul plenipotențiar al Basarabiei l-a desemnat în funcția de viceguvernator al Basarabiei, în exercițiul căreia a intrat de la 18 noiembrie, din care motiv i-a solicitat lui M.S. Voronțov să-i fie retrasă calitatea de membru al acestei comisii³³.

Prin adresa din 13 decembrie 1824, Comisia Regională pentru realizarea recensământului populației Basarabiei l-a informat pe contele Voronțov că pe parcursul înregistrării statistice a locuitori-

lor a fost stabilit numărul de familii, dar nu cel al sufletelor, deoarece în Basarabia impozitele sunt percepute nu de la fiecare persoană, ci de la fiecare familie. În continuare i-au mai comunicat că în decursul celor câteva luni cât a durat recensământul au fost descoperiți o mulțime de locuitori veniți în Basarabia de demult, din diferite locuri, și, instalați aici, nu plătesc impozite, aceștia fiind: persoanele care se numesc șleahțici polonezi, băjenarii care se declară străini, străinii cu pașapoarte expirate, persoanele creștinate și alți oameni. Neînscrisi în nici o categorie socială, acești locuitori s-au eschivat de la plata impozitelor³⁴.

În timp ce toate comisiile ținutale au pus capăt recensământului, cea din orașul Chișinău nici la mijlocul lunii ianuarie 1825 nu-l avea terminat. Deși a depus eforturi pentru a se încadra în termenul de șase luni, explica comisia chișinăueană în raportul din 13 ianuarie 1825, ea nu a reușit, invocând drept motiv al târăgănării lipsa sprijinului necesar din partea Poliției orașului Chișinău, care avea sarcina să asigure prezența orașenilor în fața comisiei³⁵.

Recensământul în orașul Chișinău, chibzuiau membrii Comisiei Regionale, nu avea cum să ia sfârșit în timpul apropiat. Pe de altă parte, era deja anul 1825, când urmau să fie aplicate datele noului recensământ. Având în vedere această circumstanță, Comisia Regională a decis: 1. Un exemplar al tabelului cu datele recensământului să-l expedieze Consiliului Suprem al Basarabiei și altul – Guvernului Regional al Basarabiei, iar activitatea Comisiei Regionale pentru realizarea recensământului populației Basarabiei să fie închisă. 2. De ordonat Comisiei Orășenești Chișinău să depună străduința pentru a-și îndeplini misiunea. 3. În timpul efectuării recensământului au fost găsite 3 666 de familii și burlaci cu domiciliu stabil sau temporar, care, nefiind înscrisi în categorii sociale, nu plăteau impozite. Dacă vor fi cercetate drepturile acestor familii și burlaci, au remarcat membrii comisiei, apoi o bună parte dintre acestea va fi inclusă în numărul locuitorilor impozabili. 4. Despre rezultatele obținute în urma recensământului să i se raporteze lui Voronțov, punând în evidență faptul că s-a constatat o creștere de 13 434 de familii în comparație cu

²⁷ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 100, f. 60.

²⁸ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 116.

²⁹ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 134v.

³⁰ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 134v.

³¹ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 167.

³² ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 191.

³³ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 180.

³⁴ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 184v-185.

³⁵ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 212-214; ANRM, F. 88, inv. 1, d. 100, f. 195-196.

recensământul anterior, plus 3 666 de familii neînscrise în nici o categorie socială³⁶.

Așadar, în cadrul recensământului fiscal din 1824, în cele șase ținuturi ale Basarabiei (inclusiv orașele Bălți, Hotin, Bender, Ismail, Akkerman, Chilia și Reni) au fost numărate 96 961 de familii (84 553 de familii birnice creștine, 5 512 de familii birnice evreiești, 2 373 de familii de mazili, 1 280 de familii de ruptași, 494 de familii înscrise la rupta de vistierie, 12 familii înscrise la rupta de cămară și 2 737 de familii neînscrise în aceste categorii sociale) și 5 265 de burlaci³⁷, plus 3 616 de familii și 354 de burlaci din orașul Chișinău (3

097 de familii și 249 de burlaci înscrși de comisie între 17 iunie 1824 și 14 ianuarie 1825, 519 familii și 105 de burlaci ale evreilor, iar 1 035 de familii și 11 burlaci, din cele 3 719 familii și 248 de burlaci înregistrați în anii 1820 și 1823, nu s-au prezentat în fața comisiei pentru a fi trecuți în registru)³⁸. În total: 100 577 de familii și 5 619 burlaci (cu excepția celor 1 035 de familii și 11 burlaci din orașul Chișinău care nu s-au prezentat) sau circa 508 504 de persoane, la care mai trebuie adăugați nobilii și fețele bisericești, scutiți de dări și, deci, neînregistrați.

Bibliografie

- Boga 1926:** L.T. Boga, Populația Basarabiei (Etnografie și statistică). Extras din „Monografia Basarabiei” (Chișinău 1926).
- Вигель 1893:** Ф.Ф. Вигель, Замечания на нынешнее состояние Бессарабии. В: Русский архив, книга I (Санкт-Петербург 1893).
- Скальковский 1846:** А. Скальковский, Историческое введение в статистическое описание Бессарабской области (Санкт-Петербург 1846).

The population census of Bessarabia in 1824

Abstract

The article presents a number of previously unpublished data on the tax population census of Bessarabia carried out by a special regional commission for several months of 1824. According to this census, there were more than 100,577 families and 5,619 unmarried persons, or about 508,504 of taxable persons.

Перепись населения Бессарабии 1824 года

Резюме

В статье представлен ряд ранее не публиковавшихся данных относительно переписи населения Бессарабии с целью взимания налогов, проводившейся специальной областной комиссией на протяжении нескольких месяцев 1824 года. В ходе этой переписи было зарегистрировано более 100 577 семей и 5 619 бессемейных, или около 508 504 облагаемых душ.

27.01.2014

Dr. Dinu Poștarencu, Institutul de Istorie al AȘM, 31 August 1989, 82, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: dpostarencu@yahoo.com

³⁶ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 94, f. 216-219.

³⁷ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 100, f. 185.

³⁸ ANRM, F. 88, inv. 1, d. 100, f. 199.